

El Centre de Documentació i Museu Tèxtil, petita història d'un gran desconegut

per EULÀLIA MORRAL ROMEU, directora-gerent del Centre de Documentació i Museu Tèxtil

Fotografies: ©CDMT i Quico Ortega

Les beceroles: el Museo Textil Biosca

1 Còpia de l'escriptura de compravenda. Arxiu del CDMT.

2 Correspondència entre J. Biosca i F. Torrella, 1950/1951; *Algunos datos sobre el Museo Textil Biosca*. Document mecanografiat sense firma, datat el març de 1969; Arxiu del CDMT.

El que avui és el CDMT va néixer en una nau industrial del carrer de Sant Isidre núm. 6. Allí és on Josep Biosca Torres va ubicar una col·lecció de teixits i algunes peces d'indumentària que a través de la societat AGILESA-ETSA acabava d'adquirir a Ignasi Abadal Soldevila. La compra es va plantejar com una inversió de beneficis de la societat, i es va formalitzar el 21 de febrer de 1946 per un import de 500.000 ptes¹. Segons el llistat que acompanya l'escriptura de compravenda es tractava de 680 peces més un lot de 1.860 mostres enganxades en cartrons. Eren teixits majoritàriament europeus, cronològicament situats entre els s. XIV i XIX però amb alguns exemplars més antics provinents d'Egipte.

Després de la mort d'Abadal, el seu gendre Josep Llussà va posar a la venda un altre lot procedent de la mateixa col·lecció, i va festejar en paral·lel amb diversos pretendents; Biosca, –que pel que sembla era un hàbil negociador– va guanyar la partida i al març de 1951 va tancar la compra que li permetria afegir 1.330 peces més al seu museu particular. En els documents que conservem a l'arxiu² no queda clar què se'n va pagar, però sí que eren peces de la mateixa tipologia que les anteriors, i que n'hi havia de repetides respecte del primer grup; sembla que Biosca es plantejava iniciar un intercanvi amb altres museus europeus, una pràctica que no va prosperar.

La instal·lació del museu a la rotonda de l'Institut Industrial.

3 *Museo Provincial de Tarrasa: resumen de datos sobre el Museo.* Document mecanografiat sense data ni firma. Arxiu del CDMT; Notes manuscrites sobre visites i despeses del museu, 1947/1958. Arxiu del CDMT.

4 Certificat de José Cristófol Freixa, Secretari de la Compañía Edificaciones Textiles S.A. referent a l'Acta de la reunió de la Junta General Extraordinària de l'empresa tinguda a Madrid el 21/12/1958. Axiu del CDMT.

En qualsevol cas, al 1953 es constituïa el Patronat del Museo Textil Biosca, que el mateix any va quedar instal·lat en el cos central de l'edifici seu de l'Institut Industrial –antic magatzem Pasqual Sala, carrer St. Pau, 6–, amb una participació activa de l'entitat pel que fa a despeses d'instal·lació i manteniment. El gener de 1956 es va obrir a la visita pública tot i que les notes manuscrites del Dr. Torrella, permeten comprovar que des de 1947 ja es rebien visites de manera concertada.³

També des de 1956 estan documentades nombroses activitats organitzades pel museu, des d'una “Exposición de obras seleccionadas de Arte Textil procedentes de las colecciones de los museos de Cataluña” que es va presentar a la Casa Soler i Palet (novembre/desembre 1956) fins a una mostra de peces del museu Biosca a les Galeries Biosca de Madrid (propietat d'un germà de Josep Biosca) o la presència d'una selecció de peces del museu a la Fira de Mostres de Barcelona de 1957.

Però no tot devien ser flors i violes. A finals de l'any 1958 la Companyia ETSA “*dándose cuenta de la necesidad de resolver con carácter definitivo la situación del Museo, ya que su tenencia por parte de la Sociedad implicaba para ésta graves responsabilidades (...) y exigirían sin duda en el futuro grandes sacrificios*”⁴ acordava fer donació gratuïta del museu a la ciutat de Terrassa amb la condició de que l'Ajuntament es fes càrrec de totes les despeses i atorgués a l'Institut Industrial un paper actiu en la gestió del centre en reconeixement a les inversions assumides durant la permanència en els seus locals. L'Ajuntament va recollir el guant, i així ho va aprovar el Ple municipal del dia 17 d'abril de 1959. Al setembre de 1960 es creava un nou Patronat, presidit per l'Alcalde i amb participació d'empreses del sector tèxtil i entitats, i naixia el Museo Municipal Textil Biosca.

Les dificultats d'espai i la tossuderia de Biosca –que tenia bons contactes polítics– pressionaven l'Ajuntament perquè facilités un nou emplaçament que, finalment, es va concretar en un solar situat davant del Castell de Vallparadis. I el 15 de desembre de 1963 el President de la Diputació Josep Buxó, Marquès de Castell Florite, i l'alcalde Josep Clapés acordaven unir esforços per crear un nou museu: la ciutat aportava a perpetuïtat el terreny el terreny i les seves col·leccions i la Diputació es feia responsable de la construcció i de cedir la

El President de la Diputació, Josep Buxó, i l'alcalde de Terrassa Josep Clapés, els signants de l'acord per al nou Museo Provincial Textil.

Façana del nou edifici, projectat per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs.

Capa del s. XVIII, de vellut brodat, procedent de la Col·lecció Moragas. CDMT 7239.

col·lecció Viñas. El 1964 ja hi havia el projecte arquitectònic damunt la taula, el 1969 s'acabaven les obres i el 14 d'abril de juny de 1970 tenia lloc l'acte inaugural.

El Museo Provincial Textil

5 “El Sr. President manifesta que considerant que fins ara pràcticament l'aspecte financer de la Institució ha anat a càrrec i sota la responsabilitat de la Diputació, creu que en el cas de seguir amb aquestes perspectives la solució més clara potser seria gestionar el Museu directament per aquesta Corporació sense òrgan especial, si bé s'hauria d'arbitrar una fórmula de crear una junta amb funcions exclusivament assessores en la qual estarien representades les entitats interessades (...) i també la repercussió que podria tenir la participació de l'Ajuntament”. Acta de la reunió del Patronat del MPT del 23 de febrer de 1981. Arxiu del CDMT.

El nou edifici va permetre integrar el patrimoni tèxtil de l'Ajuntament i de la Diputació; al nucli inicial constituït per Biosca s'hi afegien dues col·leccions adquirides per l'Ajuntament de Terrassa (la col·lecció Moragas, 78 peces d'indumentària dels s. XVIII/XIX i la col·lecció Garcia Capafons (860 elements de passamaneria dels s. XVI/XIX) i la **col·lecció Viñas** comprada per la Diputació a l'Industrial Ricard Viñas Geis i integrada per 2661 mostres de teixits i 442 mostres de passamaneria que van des de l'antiguitat tardana fins al s. XIX així com un recull de mostres orientals i un fons de documents i pragmàtiques dels s. XIV al XVIII.

La gestió s'encomanava a un nou Patronat de 18 membres, dels quals 6 ho eren per raó del càrrec (President de la Diputació, Alcalde, 2 diputats, 1 regidor i el Director del museu), 8 en representació de les Cambres de Comerç de Barcelona i de Terrassa, l'Institut Industrial, el Col·legi de l'Art Major de la Seda, la Caixa d'Estalvis de Terrassa, el Gremi de Fabricants de Sabadell, la Indústria Textil Algodonera i la Mutualidad Laboral Textil; i els altres 3 ho eren a títol personal: Manuel Rocamora, Lluís Garcia Capafons i Carlos Duran Torrens. El Secretari era el de la Diputació.

El pressupost del MPT, segons els estatuts, l'integraven les subvencions dels dos patrons públics i les aportacions de les entitats representades; a l'arxiu del CDMT es conserven nombroses cartes de petició o recordatori a les entitats en referència a les seves aportacions anuals, i també rebuts que documenten com, amb els anys, els ingressos van anar minvant i eren compensats amb un compromís creixent de la Diputació de Barcelona tant en pressupost com en responsabilitats. Aquesta trajectòria va desembocar, l'any 1981, en època del President Martí Jusmet, en l'adscripció plena del MPT a la gestió directa de la Corporació⁵.

Exposició de tapissos de l'escola catalana.

Una dècada de referència cultural

Malgrat les dificultats cal dir que durant tota la dècada dels anys 70 el MPT va esdevenir “el” centre cultural d’una ciutat llavors encara molt mancada d’infraestructures. El nou museu destinava una sala de la planta baixa a exposicions temporals, i durant més d’una dècada va ocupar un espai propi en l’àmbit de l’art contemporani pel fet de donar acollida a nombrosos artistes vinculats a l’Escola catalana de Tapís. En aquest lapse de temps es van succeir un total de 18 mostres individuals i col·lectives amb un gran ressò en els medis de comunicació i que avui són recordades amb gran estima per moltes persones relacionades amb aquest àmbit de la creació.

Així, el teixit “històric” va quedar relegat a les sales permanents, mentre a la sala temporal s’hi succeïen exposicions de pintura, escultura, gravat, fotografia, arts populars i altres mostres de temes històrics o commemoratius.

A partir del 1980 el Centre Cultural de la Caixa de Terrassa va anar assumint aquest paper d’espai cultural multifuncional, que ben aviat s’aniria enriquint amb nous espais municipals. La creació del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya l’any 1984 va acabar de decantar el desplaçament cap a la Rambla del centre de gravetat cultural de la ciutat mentre que la sala del Museu Provincial Textil, sense prou empenya econòmica ni prou equip tècnic per promoure projectes nous o exposicions d’envergadura es va anar limitant a ser la seu de petites mostres itinerants promogudes per la Diputació o la Caixa.

Tanmateix, el patrimoni del MPT no parava de créixer, tant per medi de donacions com per compres (col·leccions Suqué i Tove Alm de teixits d’Egipte i col·lecció Tórtola València, de mostres europees, orientals i americanes) i, sobretot, la cessió per part de la Diputació de 1.275 peces d’indumentària i complements dels s. XVI/XIX procedents del llegat del pintor Lluís Tolosa Giralt. La instal·lació d’aquest darrer conjunt l’any 1985 va motivar l’adaptació de les sales de la segona planta, on s’hi van crear noves vitrines de grans dimensions, molt espectaculars tot i que amb greus problemes de conservació.

- ▲ Mussolina de cotó espolinada procedent de l'Índia, de la col·lecció Tórtola València. CDMT 7761.
- ◀ Vestidet de seda llavorada per a una imatge religiosa, del llegat Lluís Tolosa. CDMT 11573.

6 Museu Tèxtil. Terrassa: Directrius de futur, primera aproximació (agost de 1987) i Projecte de remodelació del Museu Tèxtil (març de 1988). Arxiu del CDMT.

A finals dels anys vuitanta el model MPT estava esgotat. La museologia i la museografia europees estaven penetrant amb molta força en el nostre país des dels darrers anys del franquisme, en bona part gràcies a la feina de l'Assemblea de Treballadors de Museus de Catalunya. La Diputació necessitava posar al dia els seus museus, i Terrassa era un repte perquè essent un museu ubicat en una de les ciutats tèxtils més importants de Catalunya, el seu patrimoni no recollia pràcticament cap mostra d'aquesta activitat.

Mirat així, tenia sentit de mantenir-lo?

Aquesta pregunta va donar lloc a un projecte de transformació radical⁶, aprovat per la Diputació i avalat pel Consell Internacional de Museus, basat en la voluntat d'alleugerir el component museístic convencional i potenciar l'entitat com a centre de documentació i serveis vinculat a la ciutat i al sector tèxtil.

Un nou model per a un nou context

Es tractava d'una reforma en tres eixos: el concepte, els espais i la gestió.

El concepte estava clar: ser menys museu i més centre de serveis, partint de la base de que la indústria tèxtil-moda requereix documentació permanent per continuar creant nous dissenys, i que el museu ha de ser còmplice d'aquesta indústria i d'aquesta comunitat local que creen riquesa gràcies al coneixement i experiència adquirides durant segles. El patrimoni és l'ordit que dona consistència i sobre el qual s'insereix la trama de la innovació. La missió fonamental, per tant, d'un centre com el nostre era i és la de preservar el patrimoni tèxtil del país; i calia, per tant, prioritzar la recollida, conservació i difusió dels testimonis materials de la producció industrial de Catalunya abans no es perdessin.

La figura del Consorci va permetre, des de gener de 1995, disposar d'una forma de gestió àgil i incorporar al Consell la representació municipal que s'havia perdut al 1981. Però quedaven les obres, que van durar 14 anys, i que es van portar a terme íntegrament sense tancar el museu al públic. Finalment, al desembre de 2002 es reinaugurava el CDMT amb uns espais correctament habilitats per a la conservació, taller de restauració i biblioteca renovats, aules-taller, sala d'actes i sales d'exposicions temporals.

► Disseny original sobre paper, probablement de l'estudi Gràcia i Ferrater, dels anys 1908/1910. CDMT 15000 (1)-860.

► "Banderes" (mostres del mateix teixit en diferents combinacions de color) de l'empresa sedera Felipe Igleles, 1915/1930. CDMT 20.018.

▼ Mostra d'estam fabricada a Textil Vallhonrat, Terrassa, 1930/1939. CDMT 15135-045 (084-1421).

▲ Mostra de tela de cotó fabricada per Algodonera Canals, Barcelona, 1955. CDMT 11228-010 (086-546).

7 Entre 1990 i 2014 s'han presentat un total de 63 exposicions temporals, de les quals 20 de producció pròpia, 8 co-produccions amb altres museus i 35 de l'exterior (25 de dissenyadors i artistes contemporanis i 10 d'altres entitats). De les produccions pròpies, 5 han itinerat a d'altres museus de Catalunya. Les mostres han donat lloc a 22 publicacions.

Entre 1990 i 2011 el CDMT va fer de les **exposicions temporals**⁷ el seu eix de funcionament, en un procés permanent de documentació i estudi/restauració/exposició/publicació del patrimoni al voltant de temes concrets, que permetessin anar avançant científicament en el coneixement històric del teixit i la moda i alhora seduir i intentar fidelitzar un públic generalment poc atret per la temàtica tèxtil. El recolzament decidit de la Diputació de Barcelona sota la presidència de Manuel Royes va permetre al CDMT fer un salt qualitatiu de magnitud que es va traduir en un bon posicionament de l'entitat en el mapa europeu i, per tant, a poder participar activament en projectes amb altres països i a posar en marxa serveis tècnics com ara la documentació, la restauració o la formació, a banda d'oferir tallers escolars adaptats a les exigències curriculars.

▲ Reserva 1, on es conserven teixits en pla.

▲ Reserva 6, on s'hi guarda indumentària i peces de gran format.

◀ Reserva 5, amb mostraris industrials.

► Taller de restauració. [Vegeu més.](#)

Biblioteca.

Avui, el CDMT treballa en xarxa amb els altres museus especialitzats d'Arenys de Mar (Museu de la Punta) i de Premià de Mar (Museu de l'Estampació Tèxtil) i té convenis de col·laboració amb la Universitat (UPC,UAB,UB) amb les Escoles Superiors de Restauració de Béns Culturals de Catalunya i de Madrid, amb el sector industrial (Texfor) i amb entitats de recerca (CEHT, GEP).

Una bona part del patrimoni que conservem (actualment format per més de 120.000 ítems) és consultable [on line](#), igual que el catàleg de la biblioteca –vinculat al Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya– i que el [fons documental antic](#), bona part del qual ja està incorporat a la Memòria Digital de Catalunya.

Actualment el CDMT ja és molt més conegut i valorat pel patrimoni industrial i modernista que no pas pels fons històrics que van donar origen al museu; tot i essent importants, aquestes col·leccions antigues tenen avui un valor “enciclopèdic” de cara a la formació i també com a font d’inspiració per al disseny industrial, però trobaríem col·leccions similars a molts altres museus del món. En canvi, els arxius industrials i el fons modernista –indumentària, complements, parament de la llar, dissenys originals...– és allò que vincula realment el CDMT al territori i a la comunitat.

El que queda per fer

Està clar que els centres patrimonials no podem ser aliens al context i hem de saber evolucionar per fer front a noves exigències. Exigències que potser mai han estat tantes, i tan contradictòries entre sí. Perquè a la ja important dicotomia “intrínseca” de conservar el patrimoni alhora que obrir-lo a l’acces públic, s’hi afegeix la d’oferir el màxim (d’exposicions, de tallers escolars, de disponibilitat de consulta i de visita...) per un mínim de preu (tothom reclama gratuïtat o gairebé, per a tot) i de despesa (en pocs anys tots hem sofert una notable reducció pressupostària), i assolint un resultat creixent en visites i d’ingressos.

Hem de reconèixer que estem en un país on el patrimoni ocupa un lloc més aviat secundari en la llista de prioritats, i on potser no és possible establir els vincles de col·laboració, cooperació i reconeixement social que funcionen als països anglosaxons on sovint ens volem emmirallar. El museu és un actiu social per definició però això no vol dir que arribi a tothom, ja sigui per manca de capacitat d'atracció per part de l'entitat o per desinterès del públic. Cada país i cada cultura té les seves especificitats, i qualsevol política que es vulgui emprendre ha de partir d'aquesta realitat, agradi o no. A Catalunya hi ha massa museus i poc públic; massa inversions per inaugurar i pocs diners per mantenir. Massa individualisme i poca voluntat de sumar esforços. Massa centralisme i poca experiència de treballar en xarxa en un territori que ho necessita.

Tot l'esforç que hem fet en els darrers anys per posar al dia el CDMT ha partit del convenciment de que la indústria i la formació (concretament les escoles de disseny i moda) podien "explotar" creativament aquest patrimoni; i els resultats ens mostren que no ha estat així, o no ha estat en la mesura que preteníem. Tampoc hem aconseguit fer d'aparador de la indústria, una funció que enteníem que podia ser interessant per al sector, per mostrar al públic el seu treball d'innovació constant, temporada per temporada. En canvi, hem descobert que els nostres usuaris "naturals" eren els altres museus de Catalunya, que necessiten ajuda en conservació i, sobretot, en restauració. Hem hagut de rectificar pel que fa als destinataris però hem consolidat el paper de centre de serveis, un àmbit en el que podem ser molt més sostenibles que no pas exercint com a "museu" convencional.

En aquest sentit, tenim per encetar molts temes que a hores d'ara haurien d'estar encaminats: la integració de l'imatex en una base de dades que li doni sortida universal, l'articulació d'un pla de formació especialitzada homologada i vinculada als diferents entorns (comerç i consum tèxtil, FP, Universitat), la digitalització i informatització de l'arxiu fotogràfic i administratiu, la creació de recursos didàctics on line...

Exposició L'Herbari Modernista
(2006/2009).

Però el canvi de paradigma davant del qual ara ens trobem depassa la responsabilitat de l'equip del CDMT –que des de l'any 2007 ha anat presentant documents estratègics que no s'han pres en consideració– i recau de ple en els seus patrons ja que el replanteig és necessàriament polític. No pot ser d'altra manera quan la Diputació –que fins ara ha assumit el 90% del pressupost ordinari del CDMT– argumenta que es vol desfer d'aquesta responsabilitat i pretén que l'entomi un Ajuntament de Terrassa que des dels anys 80 s'ha mantingut al marge malgrat que des de 1995 forma part del Consorci al 50%. I si durant un temps va semblar que el futur podia passar per una vinculació CDMT/DHUB, ara tampoc se'n parla i entretant ja ha transcorregut més d'una legislatura.

Queda molt per fer, certament. Molta feina de caire tècnic però que requereix abans que tot una decisió clara de les administracions sobre el paper i la dimensió que se li vol donar al Centre tant en el context local com de país. Sabent que cal trobar complicitats en la indústria i a la Universitat per remarcar i recolzar l'especialitat del CDMT, única en la que podem ser singulars i competitius. Reforçant alhora la vinculació al Circuit de Museus Tèxtils i de Moda a Catalunya i no pas a estranyes “constel·lacions” dissenyades des d'un despatx de Barcelona. I essent ben conscients de que, malgrat ens pesi, a Catalunya la gran majoria de visitants dels museus són els turistes. I a Terrassa, n'hi ha més aviat pocs... ●